

Qo`ng` irotlar sulolasi tarixini o`rganayotgan yosh olim
jamiyat rivojlanishida ayollarning o`rni haqida

Қўнғиротлар сулоласи тарихини ўрганаётган ёш олима жамият ривожланишида аёлларнинг ўрни ҳақида

Ҳилола Назирова
Шарқшунослик
институтининг
таълимлаб, Фанлар
академиясининг
Абу Райҳон
Беруний номидаги
Шарқшунослик
қўлёзмалар
институтининг илмий
ҳодими бўлиб
ишлаб келмоқда.
Ҳилола Назирова
билан олиманик
ҳаёти, шунингдек,
жамиятда
аёлларнинг ўрни
ҳақида суҳбат
уюштирдик.

Менга айнан XIX аср Хоразм Қўнғиротлар сулоласи тарихига оид бўлган "Зубдат ут-таворих" асари жуда ёқди. Ушбу манба мени қўлёзмалар олинмига ошурфта қилган ва уни тадқиқ қилиш бахтига муваффақ бўлганман. Нима учун бахтига дегман, чунки, манбаашунослик нуқтан назаридан қараганда, бу асарнинг 6 та қўлёзмаси мавжуд.

– Охириги пайтларда аёллар ордонан, масалан, ҳокимиятлардаги маъсул лавозимларга тайинланаётганини маълумотда ўқиб қолганимиз. Нима деб ўйлайсиз, эрақ раҳбарлар ўрнига аёл раҳбар тайинлашимиз ишда оқлом нуқти ярато оладими?

– Ривожланган мамлакатларда раҳбарлик аёллар ҳам лойиқ экани, лекин ўтган 50 йиллар ичда ўз ноботини топди. Фақат тараққий топган ва ривожланган мамлакатларда шундай. Ўтган асрнинг охириларида Буюк Британияда Тетчер хотини ҳукумат бошлиғи ҳам бўлган. У тарафда "Тетчер хотини" деган ном билан қолди. Эътибор берилса, фақат ривожланган давлатларда аёллар кўриб раҳбар лавозимларида ишлаймоқда ва буни бемалол удралашмоқда. Демак аёллар ҳам тўлароқли ишлайшга лойиқлар бора эканини исбот қилиб беришмоқда. Масалан, Германияда ўн йилдан оид ваг аёл кин-Ангела Меркель ҳукумати муваффақиятли бошқариб келимоқда. Демак, аёллар ҳам давлат қурлишида эриқлар билан тенг ишласа, ривожланиш даражаси кўриб бўлар экан. Алим, эътибор беринг, ривожланмаган мамлакатларда аёллар давлат бошқарувида ишлайди, ҳатто кўнрок ҳам йўлланмайди, демак, ривожланмишда нимадир ҳатоллик бораки ривожланамади. Балки биз айтган ўша эриқларнинг етишмаслиқидир.

Аёлларда эриқларда йўқ ҳислат, сиқатлар бор. Бу сиқатлар нш жойида позитив роль ўйнайди. Ишонмишда ўзaro толерантлик, илмий қайғиритини олиб келади. Асабийлик ваби ншга ҳалақит берадиган иллатлар йўқолади.

– Сиз Фанлар академияни Шарқшунослик институтининг Ёш олимлар кенгаши ҳам бошқарганимиз. Жамоя ишлари или йўлида ҳалақит қилмай-дими?

– Ҳа, Шарқшунослик институтининг Ёш олимлар кенгашини 2017 йил

сентябрь ойидан бери бошқариб келимак. Фанлар академияси тизимида 35 та институт бор, шу институтларнинг бошқарув аппаратида бошқаришга лойиқ бўлган кадрларни аниқлаб олиш учун Ёш олимлар кенгаши фаолият қоритади.

Илмий иланишиш жамоят нш ҳалақит қилмайди. Мисол учун, бизда Ёш олимлар кенгаши бир ойда бир марта йиллади. Ва асосан, йилда икки марта бўладиган конференция масалалари ҳал қилинади, қилда қандай муаммо борлиги қилиб чиқилади. Бу бошқарув тизими Ёш олимлар кенгаши фаолиятини янада эффeктив, лекин санарали йўналтирилган ҳолда бошқаришга ёрдан беради.

Шу билан бирга Ўзбекистон Ёшлар иттифоқи вазирилик, идора ва ташкилотлар Республикаси Етавичилар кенгаши тарихида Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Етавичилар кенгаши етавичилар ҳам қўроқланмиш. Асосий ишим билан ташкилотчилик ишларини берабар олиб боришга ҳарақат қиламан. Ҳаммасига улғуришга ҳарақат қиламан. Жамоя ишлари ва илмий ишга уйғун ҳолатда олиб боришга ҳарақат қиламан.

– Олим-тадқиқотчилар илмий иланишлари учун чет эл грантларини ҳам ютишади. Сиз ҳам шундай грант олганимиш?

– Албатта, олим-тадқиқотчилар илмий иланишлари учун чет эл грант-

ларини олишлари шарт деб билмаман. Чунки бу ерда биринчи навбатда, чет элдан ҳамкор ташкилот билан алоқа йўлига қўйилади, лекин коммуникация пайдо бўлади.

Или-фан бу – бирор саволга жавоб топиш эмас, лекин саволни келтириб чиқариш деб ўрганишган. Агар сиз бирор-бир савол ё масалани ўртага қўлганингиздан кейин у саволга жавоб топишга, муаммо ёки масалани ҳал қилишга ҳарақат қиласиз. Жавоб топишмиш жараёнида, чет элда шу муаммога дуч келётган олимларнинг фикри сизга қилиқ, улар билан ҳамкорлик қилишга иштирасиз. Шунда бирор-бир грант илалашга манбаурсиз ва шу грант доирасида илмий иш олиб бораёсиз.

Шу қилмадан, мен ҳам чет эл грантларини ютганим. Бундай грантларини ўндан ортиқ. Илк ютган грантимни ўрта Осиёни тадқиқ қилиш француз институтини (IFEAC) томонидан олган эдим. Ўша пайт аспирантурани биринчи курсида ўқурдим. Умуман, олимларга грантларни ютиш бу – ўзига бўлган ишончинин ортишига ёрдан беради ҳамда чет элдан ҳамкорларини, ҳамкор ташкилотлар томонидан кўриб бораёсиз ва леа грант ютишнингиз йўл очиб беради. Германия, Франция, Россия, АКШ, Англия, Туркия, Қозғистон, Эрон давлатларининг илмий ташиқорига, халқаро конференцияларига қатнашим учун бир қанча грантлар солуибасиман.

– Хоразм тарихи ҳақида илмий тадқиқот қилётган экансиз. Шу ҳақида гапириб бераёсиз.

– 2008-2009 йилда Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтининг тарихий манбаашунослик бўйича аспирантурасига ўқишга кирганим. Ўша йил асосида уч ойгина мавзу тақлиб оладим. Чунки Буюк эриқларини оид хронология битта манбани ёки Сиддари тарихига оид "Тарихи Ааниий" манбасини ва учинчи эриқни оидида Муҳаммадризо Отақийнинг тарихий асарларидан бора "Зубдат ут-таворих", лекин "Тарихларнинг қайиш" асарларидан бирини тақлибмиш муаммо эди. Ўша пайтда илмий раҳбарим тарих фанлари номози Нуррид Тошов эди. "Илмига кўриб келганингизда қайи бирор мавзуга ўқишга қизиқсанмиш, сиз у мавзунга ташлаб кетасиз. Шунинг учун, ўқишга тақлиб", – дегандилар. Мен учала манба билан ҳам тақлиб қилдим. Менга айнан XIX аср Хоразм Қўнғиротлар сулоласи тарихига оид бўлган "Зубдат ут-таворих" асарини жуда ёқди. Ушбу манба мени қўлёзмалар олинмига ошурфта қилган ва уни тадқиқ қилиш бахтига муваффақ бўлганман. Нима учун бахтига дегман, чунки манбаашунослик нуқтан назаридан қараганда, бу асарнинг 6 та қўлёзмаси мавжуд. Матбушнос олими, лекин текстолог бирор-бир манбани тадқиқ қилётган пайтда шу манбанинг бора қўлёзмалари билан тақлиб қилиш керак эди. Шунга амалга ошириш учун Германиянинг Герда Хенкел фондан 6 ойлик грант ютиб, Россия Шавқ қўлёзмалари институтини, Россия илмий кутубхонасида бераошга олинмиш матн билан ишлайшга муваффақ бўлганман. Бу манбанинг 6 та қўлёзмасидан 2 таси Россияда, 3 таси Ўзбекистонда, 1 таси Туркияда сақланади. Шу грант доирасида илмий ишга, лекин шу манбани илмий-тадқиқот иланиши нашр қилишга эриқим. Бу манба китоб ҳолида нашр бўлиши учун 2016 йил Ўзбекистондаги ИИЦАН (ИСАН), лекин Марваний Осиёни илмий тадқиқ қилиш халқаро институтини томонидан илмийлаштирилган.

Айтиб ўтишим кераки, ушбу манба халқаро талабаларга моо ҳолда лекин кўриш қилими руо ва инглиз тилида берилади. Шахо, этник, географик, ҳадисларнинг қўроатечилари тузилди: Шунингдек, бу нашр Истанбулдаги "Medievalist" нашриёти томонидан чоп этилди. Шу манбани тадқиқ қилиб, или аҳлига тақдим қилишим учун ораси йил умрим кетди. Мен бундан афсуусда эмасман балки, ҳар бир ишга жиддий ёндашиб, ҳар битта манбанинг бора қўлёзмасини тадқиқ қилган ҳолда ушбу ишга нашр қилганимдан хураондман. Бир тарихий манба илмий муомаласга киритиш манбаашунос олимнинг профессионал оруларидан бора қўроқланмиш.

– Докторлик йўлданмиш?
– Ҳозирги пайтда эса PhD тарих фанлари бўйича философия фанлари доктори уммонин олиш учун Қўнғиротлар сулоласи тарихидаги Муҳаммадризо Отақийнинг "Зубдат ут-таворих" асарининг ўрни" мавзусида диссертацияини ёмоқдан.

Шаҳо АБДУЛЛАЕВА
ошурбатлашди.

[Скачать газету \(.pdf 3.35 mb\)](#)